

Literatuurlijst

‘Rouw en verdriet’

Inhoudsopgave	pag
Boeken voor kleuters en jonge kinderen	3
Boeken voor kinderen van 8-12 jaar	5
Boeken voor kinderen van 12 jaar en ouder	7
Boeken voor docenten als hulpverlener	8
Thema: andere culturen	9
Boeken over zelfdoding	9
Poëzie	9
Boeken algemeen, filosofie, kennis	10
Brochures	10

Boeken voor kleuters en jonge kinderen (tot 8 jaar)

Algemeen

Derk Das blijft altijd bij ons. Varley, S (4-6 jaar)

Derk Das is vriend van alle dieren. Hij is al oud en weet dat hij niet lang meer kan leven. Hij droomt dat hij door een tunnel gaat en niets meer van ouderdom voelt. De dood van Derk Das is een schok voor alle dieren, maar het helpt als velen over hun problemen praten en kunnen lachen om de herinneringen.

ISBN 9060695526

Te leen bij Hulpverlening Gelderland Midden

Een bijzonder iemand is gestorven.

Gevoelens rond de dood van een geliefd persoon worden rustig en met tekeningen verhaald. Voor kinderen van 6 tot 11 jaar. Stichting Achter de Regenboog.

Te leen bij Hulpverlening Gelderland Midden

Ik mis je. Verrept, P. (< 6 jaar)

Prentenboek over 'wat is missen?' Mis je je vriendinnetje als ze gaat verhuizen? Mist opa oma als die dood is? En is dat hetzelfde? Als je je vriendin mist ga je gewoon op bezoek. Doe je dat ook bij oma? Gelukkig zijn er ook mensen die je vasthouden en troosten als je verdriet hebt.

ISBN 9068225626

Te leen bij Hulpverlening Gelderland Midden

Kikker en 't vogeltje. Velthuijs, M. (4+ jaar)

Kikker vindt een vogeltje aan de kant van de weg. Haas vertelt hem dat de vogel dood is en dan gaan ze met andere dieren de vogel begraven. Daarna spelen ze samen verder.

ISBN 9025847544

Te leen bij Hulpverlening Gelderland Midden

'Mijn boek over .....'

Een boek voor jonge kinderen tijdens het ziekteproces van een belangrijk persoon. Voor kinderen van 4 tot 10 jaar. Stichting Achter de Regenboog.

Te leen bij Hulpverlening Gelderland Midden

Thema: ouders

De dagen daarna. Lieshout, van E. (kleuters)

Mama is dood en komt nooit meer terug. Maar dit wordt niet geloofd; mama is wel vaker weg en komt altijd terug.

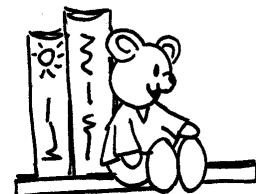
ISBN 90563375903

Dood is niet gewoon. Delfos, M. (4-9 jaar)

Ilse verliest haar vader door een ongeluk. Wat dit voor haar betekent, wordt in dit kinderboek uitgelegd.

ISBN 9075564619

Te leen bij Hulpverlening Gelderland Midden

Doodgaan is geen feest. Over doodgaan, cremieren en rouwen. Fiddelaers-Jaspers, R.
In het prentenboek wordt aan de hand van de dood van een papa ingegaan op wat doodgaan is, op cremeren en op het rouwen van kinderen.

ISBN 9080477397

Te leen bij Hulpverlening Gelderland Midden

Mijn vader is een wolkenman. Sluis, van der C. (7-8 jaar)

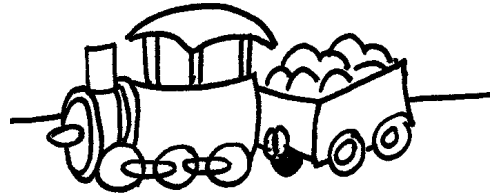
De vader van Bolle is vijf jaar geleden overleden. Hij mist hem erg. Samen met zijn moeder probeert Bolle eraan te wennen dat zijn vader er niet meer is.

ISBN 9062492835

Sjaloom Amsterdam, 1997.

Nooit meer is voor altijd. Sels, T.

De papa van Lotte is doodgegaan. 'Papa komt nooit meer bij ons terug' zegt mama. Maar hoe lang is nooit meer? Prentenboek om bespreekbaar te maken wat er thuis en op school verandert na de dood. Vooral de depressie van moeder wordt goed in kindertaal uitgelegd.

ISBN 9068227122

Thema: broertje/zusje

Als je dood bent, word je dan nooit meer beter? Breebaart, P. en J.

Prentenboek waarin wordt verteld wat het konijntje Fred voelt en meemaakt als zijn kleine broertje Joep onverwacht ziek wordt en dood gaat. Zijn dood, de begrafenis en zorg van allemaal wordt beschreven. 2003.

ISBN 9060698738

Thema: oma/opa

De o van opa. Dros, I. (7-8 jaar)

Jim heeft een gewone opa en één die dood is. Hij wil meer van deze opa weten want ze zeggen dat hij op hem lijkt. Hij begint zich dan vragend, denkend en tekenend een voorstelling van deze opa te maken.

ISBN 9026908032

Een opa om nooit te vergeten. Westera, B. (4-6 jaar)

Een prentenboek dat begint op de dag van de uitvaart van de opa van Joost. Hij heeft veel vragen, zoals: 'is het donker in de kist', 'doet doodgaan pijn?' en hij heeft herinneringen.

ISBN 9076766053

Thema: vriendje

Een ster voor Amber. De dood van een vriendje. Dubois, C.K. en Demyttenaers, B. (< 6 jaar).

Amber is ziek en zal sterven. Ziekte en dood worden beleefd door haar beste vriend, mama en de juf op school.

ISBN 903171734

Boeken voor kinderen van 8-12 jaar

Algemeen

Dood zijn, hoe lang duurt dat? Storms, W. (vanaf 10 jaar)
Antwoorden op vragen over allerlei zaken die met de dood te maken hebben.
ISBN 9059540190

Een bijzonder iemand is gestorven.
Gevoelens rond de dood van een geliefd persoon worden rustig en met tekeningen verhaald. Voor kinderen van 6-11 jaar. Stichting Achter de Regenboog.
Te leen bij Hulpverlening Gelderland Midden

Ik krijg tranen in mijn ogen als ik aan je denk. Essen van, I. (6-11 jaar)
Dertig kinderen vertellen hun ervaringen na het sterven van één van hun ouders. Het gaat over verdriet, angst en pijn maar ook over ouderliefde en een rotsvast vertrouwen in de toekomst.
ISBN 9062493742

Waar ben je nu, zie je me nog? Fiddelaers-Jaspers, R (tot 12 jaar)
(Voor)leesboek met teksten voor en door kinderen om hen voor te bereiden op de afscheidsdienst.
ISBN 9080477346
Te leen bij Hulpverlening Gelderland Midden

Thema: ouders

Ik moet je iets heel jammers vertellen. Bohlmeijer, A. (10-12 jaar)
Rozemarijn, haar zus en ouders zijn naar een verjaardag geweest. Op de terugweg botsen ze tegen een boom. Het is een ernstig ongeluk. Haar moeder overlijdt. Haar vader vertelt wat Rozemarijn denkt en voelt als haar moeder doodgaat.
ISBN 900003437
Te leen bij Hulpverlening Gelderland Midden

Thema: broer/zus

Veerle heeft vleugels. Carey, J L (10-12 jaar)
Een broer en zus zijn betrokken bij een ongeluk. De zus overlijdt. De broer heeft een bijna doodervaring. Na zijn herstel heeft hij veel schuldgevoelens. Hij schrijft brieven aan zijn zus.
ISBN 9056375490

Vlinder voor Marianne. Lee, V.
De 10-jarige Marianne overlijdt. Haar 6-jarige broer Mark vindt een manier waardoor haar verlies makkelijker te aanvaarden wordt.
ISBN 9060692012
Te leen bij Hulpverlening Gelderland Midden

Thema: klasgenoot/vriend***Achtste-groepers huilen niet.*** Vriens, J. (9-12 jaar)

Akkie uit groep acht is erg ziek. Als ze met haar kale hoofd en pet weer in de klas komt, hebben alle kinderen een hoed of pet op, dus valt ze niet meer op. Ernstig thema, maar af en toe komisch.

ISBN 9026992270

Te leen bij Hulpverlening Gelderland Midden

Een zee voor Zoë. Henkes, K. (10-12 jaar)

Martha's klasgenootje Zoë verongelukt door een aanrijding met een vrachtwagen. Een paar weken later brengt Zoë's moeder Martha een bladzijde uit het dagboek van haar dochter waarop staat dat ze graag met Martha bevriend had willen zijn. Martha kende Zoë nauwelijks, maar begint meer na te denken over haar.

ISBN 9056375873

Virenzo en ik. Geus, M. (10-12 jaar)

Twee vrienden, Jan en Virenzo, varen weg op een andere boot. Het waait heel hard en de boot van Virenzo slaat om. Waar is hij? Ze moeten hun ruzie nog goedmaken?

ISBN 9056374877

Boeken voor kinderen van 12 jaar en ouder

Algemeen

Een klein verhaal van rouw. Fiddelaers-Jaspers, R.
Samenvatting van proefschrift van R. Fiddelaers in de vorm van een stripverhaal.
ISBN 907717902X
Te leen bij Hulpverlening Gelderland Midden

Wie ben ik zonder jou? Jong zijn en verder leven na een verlies. Fiddelaers-Jaspers, R.
(14-20 jaar)
Aandacht voor gevoelens van een puber.
ISBN 9080477354

Thema: ouders

Bestemming onbekend. Manders, H.
Femke is 15 als haar moeder plotseling overlijdt. De eerst vier maanden na de dood worden beschreven vanuit de beleving van Femke. Broer Jeroen wordt opstandig.
ISBN 9021616726

'Je vader of moeder is doodgegaan' Stichting Achter de Regenboog.
Richt zich op adolescenten, die zich in dit geval met nieuwe eenzaamheden en verantwoordelijkheden geconfronteerd zien.
Te leen bij Hulpverlening Gelderland Midden

De zuigzoen. Lindell, U (vanaf 13 jaar)
De moeder van 14-jarige Stella is overleden. Ze heeft het verdriet nog niet verwerkt. Daarbij ook nog haar tienerleven zoals de eerste verliefdheid, beste vriendin die afhaakt.
ISBN 9060699955

Thema: broer/zus

Familiegeheim. Priemen, A.
Vera probeert, als ze 16 is, de zelfgekozen dood van haar 12-jarige broertje Tim te verwerken. Maar haar ouders willen niet meer over zijn dood praten.
ISBN 906822638X

Het is uit tussen God en mij. Mazetti, K.
Een 16-jarig meisje probeert de zelfmoord van haar even oude vriendin te verwerken.
ISBN 9025730795

Het verhaal van Anna. Boendermaker, C.
Anna verliest door een ongeluk haar enige en oudere broer Bas. Het verhaal gaat over haar ouders, haar vrienden en Maarten. Ze hebben allemaal te maken met het verdriet over Bas.
ISBN 9073460867

Boeken voor docenten als hulpverlener/voor ouders en nabestaande volwassenen

Als een ramp de school treft; omgaan met calamiteiten in het onderwijs.

Schoots-Wilke, H., Spee, I., Fiddelaers-Jaspers, R.

Het boek geeft handreikingen hoe te handelen bij een ramp of calamiteit, mede in de vorm van suggesties voor een draaiboek. Op momenten dat op school gevoelens van verslagenheid en machteloosheid dreigen te overheersen kan de school zich, met inachtneming van tips, wapenen en proberen het leed zoveel mogelijk te verzachten voor alle betrokkenen.

ISBN 9067551325

Te leen bij Hulpverlening Gelderland Midden

Afscheid voor altijd. Fiddelaers-Jaspers, R.

Omgaan met verdriet en rouw in het primair onderwijs. Het boek biedt scholen en leerkrachten een kader bij de vragen die zij hebben in het omgaan met rouw van leerlingen in de ontwikkelingsfases gedurende de basisschooljaren. Het geeft met name handreikingen voor het maken van een draaiboek.

ISBN 9011060490

Te leen bij Hulpverlening Gelderland Midden

Doodnormaal. Fiddelaers-Jaspers, R.

Omgaan met rouw op voortgezet onderwijs.

ISBN 9040200343

Te leen bij Hulpverlening Gelderland Midden

Het leven duurt een leven lang. Weijers, Annet en Penning, Petra

Een losbladig boek om kinderen en jongeren te helpen bij verlies. Naast de informatie die gegeven wordt over rouw bij kinderen en jongeren worden veel werkvormen besproken die kinderen kunnen helpen hun gevoelens tot uiting te brengen.

ISBN 9090145745

Jong verlies, een handreiking voor het omgaan met rouwende kinderen.

Fiddelaers-Jaspers, R.

De auteur benadrukt dat we kinderen en jongeren juist bij de dood moeten betrekken en hun verdriet serieus moeten nemen. Een boek voor ouders en andere betrokkenen bij de opvang en begeleiding van kinderen in rouw.

ISBN 9024294347

Kinderen helpen bij verlies; een boek voor wie van kinderen houdt. Keirse, M.

Een gids om ouders, leerkrachten, opvoeders, familieleden en hulpverleners te helpen om kinderen en jongeren te kunnen begeleiden in de confrontatie met verlies, zoals ernstige ziekte in de familie, echtscheiding, zelfdoding.

ISBN 9020950045

Nu jij er niet meer bent. Abbeele, van den C.

Een leidraad voor ouders, leerkrachten en zij die te maken heeft met rouwende kinderen en tieners. Het boek geeft inzicht in de rouwreacties in de verschillende leeftijdsfasen en er zijn adviezen en veel praktische oefeningen in opgenomen.

ISBN 9020945858

Te snel. Cazemier, C. (13 jaar en ouder)

Het overlijden door een brommerongeluk van de 16-jarige Tim wordt verteld door broer en vriendin.

ISBN 9026996071

Thema: andere culturen

Met de dood in het hart, rouw bij migranten- en vluchtelingenjongeren. Goudriaan, M. In dit boek beschrijft Goudriaan de wijze waarop in een aantal culturen van in Nederland wonende migranten- en vluchtelingenjongeren wordt omgegaan met dood, begravenis en crematie, rouw en verliesverwerking. Zij laat zien dat emoties op heel verschillende manieren worden geuit en dat cultuur een betekenisgevend, vaak religieus kader biedt. Dit kan door de nabestaanden als een grote steun worden ervaren. Het is breed bruikbaar in de begeleiding van en hulpverlening aan migranten-, asielzoekers- en vluchtelingenjongeren.

ISBN 9075955235

Te leen bij Hulpverlening Gelderland Midden

Rouwen in zeven 'Nederlandse' culturen'. Pessireron, S.

Afscheidsrituelen nemen in elke cultuur een belangrijke plaats in. Dit boek beschrijft rituelen en ceremoniën rondom de dood uit de meest voorkomende culturen in onze samenleving.

ISBN 9080297852

Veelkleurig verdriet. Fiddelaers-Jaspers, R., Spee, I., Roos, D.

Voor leerkrachten is het een noodzaak inzicht te hebben in de tradities en rituelen in de culturen van de kinderen die hun school bezoeken. Dit boek geeft kennis over de gebruiken van diverse religies en culturen en is bedoeld voor volwassenen die op professionele wijze te maken hebben met kinderen.

ISBN 9067551260

Te leen bij Hulpverlening Gelderland Midden

Boeken over zelfdoding**Verder.** Polet, A.

Dit boek gaat over rouw na suïcide. Door een combinatie van eigen ervaringen en informatie van deskundigen is het zowel geschikt voor nabestaanden en hun omgeving als voor hulpverleners, huisartsen en rouwbegeleiders.

ISBN 9033451387

Weer-zin in leven. Spee, I. en Fiddelaers-Jaspers, R.

Een handreiking voor scholen bij de begeleiding van een (mogelijke poging tot) zelfdoding van een leerling, docent, ondersteunend personeel of bij zelfdoding in de gezinssituatie. Vragen die onder andere aan de orde komen: wat kun je als school doen; hoe draag je bij aan preventie?

ISBN 9040201005

Te leen bij Hulpverlening Gelderland Midden

Poëzie**Als je woorden zoekt...** Fiddelaers-Jaspers, R. (samenst.)

Een keur van tekstfragmenten, gedichten, enkele woorden, een paar zinnen die van toepassing kunnen zijn.

ISBN 9067551120

Te leen bij Hulpverlening Gelderland Midden

Als vlinders spreken konden. Emmerik, van Y.

In korte eenvoudige teksten wordt de rouw voor kinderen bespreekbaar gemaakt. Er wordt gezocht naar woorden verder dan de dood.

ISBN 9064163243

Kun je de dood ook groeten. Fiddelaers-Jaspers, R.

Bloemlezing van 101 afscheidsgedichten van auteurs uit het Nederlands taalgebied.

ISBN 9043506028

Boeken algemeen, filosofie, kennis**Afscheid nemen.** Boswijk-Hummel, R.

Dit boek geeft de emoties helder weer waarmee mensen te maken kunnen krijgen, niet alleen na overlijden maar ook na ander verlies (gezondheid, echtscheiding enz.).

ISBN 9060207793

Kinderen en de dood. Ladan, A. en Groen-Prakken, H.

Dit boek wil duidelijk maken hoe kinderen rouwen en welke risico's zij daarbij kunnen lopen. Het is een psychoanalytische benadering van rouw bij kinderen en van de wijze waarop de omgeving het kind bij zijn verwerking van de dood kan helpen.

ISBN 9023231708

Gids na een overlijden. Strootmann, M.

Handleiding voor nabestaanden betreffende zakelijke beslissingen en de verwerking van het verlies. Deel 1 geeft een overzicht van de te regelen zaken, voornamelijk op het administratieve en financiële vlak. Deel 2 gaat over de beleving en de verwerking van het verlies in de maanden of jaren na het overlijden. Een overzicht van boeken over rouw, nuttige adressen et cetera is toegevoegd.

Landelijk Steunpunt Rouwbegeleiding, Utrecht (wordt twee maal per jaar herzien).

ISBN 9073431018

Brochures**De meest gestelde vragen over kinderen en de dood.** Fiddelaers-Jaspers, R.

(voor volwassenen)

Informatiebrochure voor opvoeders met antwoorden op vragen als: hoe zien kinderen de dood, hoe vertel je dat iemand dood is of dood gaat, hoe betrek je kinderen bij het afscheid, hoe leg je uit wat begraven of cremen is en hoe rouwen kinderen.

Stichting In de wolken, Heeze 2003.

Te leen bij Hulpverlening Gelderland Midden

Als iemand dood gaat...., wat jij wilt weten, over doodgaan, begraven, cremen

(8-12 jaar)

Stichting In de wolken, Heeze.

Te leen bij Hulpverlening Gelderland Midden

Ik zal je nooit vergeten, mijn boek met herinneringen.

Werkboek voor kinderen tot 12 jaar.

Stichting in de wolken, Heeze.

Te leen bij Hulpverlening Gelderland Midden

“Ik houd je nog even vast”, Fiddelaers-Jaspers, R.
Herinneringsbrochure voor kinderen (en jongeren?).
Stichting in de wolken, Heeze 2000.

Je vader of moeder is doodgegaan.

St. Christopher's Hospice.
De brochure richt zich op pubers die met
eenzaamheid en nieuwe verantwoordelijkheden
geconfronteerd worden.
Stichting Achter de Regenboog.

Kinderen begrijpen in rouw en verlies.

Coudrick, A.
Stichting Achter de Regenboog.

